

Overdenkingen bij de herdenking van 142 jaar eigendom plantage De Vierkinderen.

Wij herdenken deze maand de 142^e koopdag van Plantage De Vierkinderen door tien kopers, op 7 oktober 1880. De offers en de strijd van de voorouders voor behoud en ontwikkeling van hun plantage, vormen de kern van dit artikel. Hiertoe worden vier historische gebeurtenissen beschreven, met als doel stof te bieden tot overdenking, maar bovenal inspiratie voor de nazaten. Allereerst de offers om de plantagegronden te kopen, waarna op twee momenten voor de afschaffing van de slavernij bittere strijd tot lotsverbetering is gevoerd op plantageniveau. Tenslotte hebben bewoners van de Vierkinderen massaal ondersteuning gegeven aan de opstand van Paranen in Paramaribo in mei 1891, tijdens de Lohmankwestie.

Eerste offer en strijd, de koop van plantage De Vierkinderen

De 196 bewoners, gegroepeerd in 18 families, hebben veel materiële en geestelijke offers gebracht om plantage De Vierkinderen met drie bijbehorende gronden (totaal 7.886 akkers= 3.390ha) te kopen (Marshall, 2011). Nauwelijks zeven jaren na de daadwerkelijke afschaffing van de slavernij in 1873 was het praktisch onmogelijk om het koopbedrag van f.4000,- binnen korte tijd te verzamelen. Dat moest wel, omdat de overheid reeds de procedure tot naasting van de vier plantagegronden had ingezet. In liefde, eenheid en standvastigheid zijn de voorouders doorgegaan. Alle hen ten dienste staande materiële- en geestelijke middelen hebben zij ingezet voor succes. De details van het geestelijk- en financieel proces heeft Urwin Vyent beschreven, als standaard voor alle Paraplantages, in zijn boek 'Wi bay, Wi Pay (Vyent, 2016). Het proces tot naasting werd op 15 augustus 1880 succesvol gestuit (De West Indier:1880). Betaling van de koopsom van f.4000,- mocht in twee termijnen, hetgeen werd vastgelegd in de transportacte. Op die dag werd tevens de leningsovereenkomst voor het saldo van f.1500,- (te betalen binnen 6 maanden) eveneens notarieel vastgelegd. (archief Wolfgang Jost).

Uiteindelijk werden tien afgevaardigden uit de tien grootste familie's geselecteerd om de kooptransactie te verrichten bij de districtssecretaris van Boven Suriname en Boven Para, tevens belast met het notaris ambt. De heren Willem Sno, Sander Gambier, Frits Brasil, Julius Clare, Alphonse Marengo, Marius Ligeon, Simon Panka, Janny Symor, Johannes Lijpzig en mevr. Henriette Cairo melden zich opgelucht en trots aan op 7 oktober 1880 en tekenden de koopakte met het kruisteken (archief Wolfgang Jost).

Tweede offer en strijd, de Papoto's

'Als je de geschiedenis nagaat, blijkt dat de meeste bevrijdingsakties van slaafgemaakte plantagebewoners afkomstig zijn van suikerplantages', stelt Iwan Wijngaarde (2020). Rond 1729 was plantage De Vierkinderen een suikerplantage en de helft van de slaafgemaakten, 40 personen, hebben zich in dat jaar succesvol bevrijd uit de slavernij. Zij vestigden zich in het Brokopondo gebied en noemden hun dorp Papoto Kondre, afgeleid van de naam van de toenmalige koloniale plantage eigenaar van De Vierkinderen, Jeremias Papot (Price,1983). De wraak van deze eigenaar Papot was gruwelijk. Hij heeft twee slaafgemaakte verdachten, mevr. Flora en dhr. Nero, publiekelijk gemarteld en gedood. Nadat dhr. Nero zijn eigen tong inslikte en stikte, werd hij aan een touw gebonden achter een paard, met het gezicht naar beneden en gesleept door de plantage. Uiteindelijk werd hij midden op het plein onthoofd (Dragtenstein 2002). De details van de moord op Flora zijn niet nader beschreven in de

archieven. Ondanks deze gruwelheden hebben de Papoto's de slavernij overleefd! Dankzij hun overleveringen weten hun achterkleinkinderen vandaag nog te vertellen dat hun voorouders afkomstig zijn van plantage De Vierkinderen.

Derde offer en strijd, de Ruhman kwestie

In 1857, zes jaar voor de afschaffing van de slavernij, hebben de plantagebewoners acht maanden lang (maart-november) strijd gevoerd tegen het onderdrukkingsbeleid van de toenmalige plantage eigenaar Wilhelm Eduard Ruhmann. Deze gebeurtenissen noem ik 'de Ruhman kwestie'. Ruhman was een rijke slavendrijver die 7 plantages bezat in Para en Commewijne met in totaal 845 slaafgemaakten. Hij was ook invloedrijk, vanwege zijn positie als lid van de Koloniale Raad, maar ook als eerste directeur van de eerste koloniale bank in Suriname, de Surinaamsche Bank. In het hele land en op alle niveau's werd gesproken over de opstandige bewoners van De Vierkinderen. De hieronder beschreven details van de 'Ruhman kwestie' zijn gehaald uit een uitgebreide brief dat als ingezonden stuk werd gepubliceerd door de Nederlandse krant 'het Algemeen Handelsblad' van 4 november 1857 (Algemeen Handelsblad, 1857) Direct bij zijn aantreden in maart 1857, gaf Ruhman het bevel tot productieverhoging. Toen de plantage directeur niet snel genoeg hieraan voldeed, werd hij ontslagen en terstond vervangen. Dit veroorzaakte wrevel onder de slaafgemaakte bewoners en ze melden zich in de maanden mei tot augustus massaal ziek. Op 9 Augustus trokken protesterende bewoners onder leiding van 17 sterke plantagebewoners naar het huis van de directeur en uitten urenlang ernstige bedreigingen. Dat ging dagenlang door, totdat de districtscommissaris op 7 september een commissie van burgerofficieren naar de plantage stuurde om te bemiddelen in het conflict. De bewoners wilden hiervan niets weten en bedreigden te zullen schieten met hun jachtgeweren. Wat de zaak verergerde, was de weigering van zes melaatse plantagebewoners om voor onderzoek en verpleging naar de stad te gaan. Dit vormde een gevaar voor de volksgezondheid, want in die tijd werd deze ziekte als zeer besmettelijke geacht. De gouverneur stuurde toen nogmaals een delegatie onder leiding van dhr. Evertz, lid van de koloniale Raad en de legerkapitein Slengarde om namens de regering te onderhandelen. Toen deze onderhandelingen ook mislukten, stuurde de gouverneur op 1 november 1857 een groep van twee officieren en 80 manschappen naar De Vierkinderen. Samen met nog 40 militairen van post Republiek zijn ze erin geslaagd om de rust te doen wederkeren. Tenslotte wordt vermeld dat 'de 17 belhamels van het oproer en de 6 wederspannige melaatschen werden gevankelijk naar Paramaribo overgebracht' (Algemeen Handelsblad, 1857)

Vierde offer en strijd, de Lohman kwestie

De aanleiding voor de 'Lohman kwestie' was het gevolg van het gouvernementsbesluit tot verhoging van 'het hoofdgeld', de belastingen per hoofd van de bevolking in 1891. De bewoners van de plantages Overtoom, Onoribo, Onverwagt, Osembo, La Prosperite en De Vierkinderen weigerden deze verhoogde belastingen te betalen en organiseerden protestaktie's. Onderhandelingspogingen van zowel de districtscommissaris als de gouverneur Lohman mislukten. De plantages trokken gezamenlijk op in deze strijd. De mobilisatie verliep vlot, omdat de dorpschoude en andere plantageleiders reeds goede communicatie onderhielden. In het recente verleden waren zij immers erin geslaagd om hun plantagegebieden volgens een afgesproken methode te kopen. Toen verschillende Paraanse leiders zijn als gevolg van hun protesten tot gevangenisstraffen werden veroordeeld, vloog de vlam in de pan. Bewoners van de zes voornoemde plantages trokken massaal naar de stad. Ook zwarte stadsbewoners sloten zich aan bij de protestakties die hierdoor groter en grimmiger werden. Volgens Staal en Steinberg (1935:177) was Paramaribo van 14 tot 20 mei 1891 het toneel van straatruoer en bloedvergieten. Uiteindelijk zijn de gevangenen vrijgelaten. De strijd was hard en had ook verregaande politieke

consequenties. Maar het doel werd bereikt. De belastingverhoging werd aangehouden. Bovendien heeft het er ook voor gezorgd dat de toenmalige gouverneur Savorin Lohman is afgetreden. Zijn opvolger, Asch van Wijck, bracht door tactvol optreden de rust terug in Paramaribo. Wat vast staat is dat de Paraanse opstand mede erin heeft geresulteerd dat er veranderingen werden doorgevoerd op het hoogste niveau. Staal en Steinberg (1935:177) typeren deze Lohmankwestie daarom als een 'symptoom van het ontwaken van het 'volks' bewustzijn onder de creolen. De voorouders van plantage De Vierkinderen hebben ook hierin een belangrijke bijdrage geleverd. Hebben zij hiermee ook de eerste vonk veroorzaakt van het zwart nationalisme, de onafhankelijkheid en daadwerkelijke emancipatie van Suriname? Nader onderzoek zal het antwoord hierop geven!

Slot

Onze voorouders, de tien kopers van plantage De Vierkinderen, waren geen bobo's, maar dappere strijders!. Laten wij hun strijdgeest in ere houden. Maar laten wij meer liefde en eenheid tonen naar elkaar toe. Laten wij gaan voor vooruitgang en voorspoed voor onze plantage en haar bewoners.

Ik wens u allen een bezinningsvolle en bovenal plezierige herdenking toe van 142 jaar koop plantage De Vierkinderen, Papoto-, Kutiri- nanga Butnari Kondre!

Mevr. Elviera L. Bruce - Sandie

Bronnen:

- Interview met Wolfgang Jost, 8 april 2022, Paramaribo
- Interview met Iwan Wijngaarde, 16 juli 2020, Paramaribo
- Gekocht en betaald, Wi bay, Wi pay, Urwin C. Vyent, Suriname Diaspora Instituut Nederland, 2016
- Vierkinderen en slavernijverleden, (5^e en 6^e leerjaar lagere school) Edwin en Archie Marshall, juli 2011
- De ondraaglijke stoutheid der weglopers, Marronage en koloniaal beleid in Suriname, 1667-1768, Frank Dragtenstein IBIS 2002
- First-time; Richard Price, The historical vision of an Afro-American people, Baltimore: the John Hopkins University Press, 1983
- Handleiding behorende bij 'Ons Suriname', G. J. Staal en H.G. Steinberg, 1935
- PARAMARIBO, 4 November 1857, Algemeen Handelsblad, 14-12-1857, DagNr. 8110, <http://arkhamarchivaris.blogspot.com/2012/01/familiegeschiedenis-houtgrond-de-vier.html>